

HEMŞİRELİK EĞİTİMİ ÜZERİNE 2000-2023 YILLARI ARASINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN EĞİLİMLERİ: BİR İÇERİK ANALİZİ

TRENDS OF GRADUATE THESES ON NURSING EDUCATION BETWEEN 2000-2023: A CONTENT ANALYSIS

Elif KOCAAĞALAR AKİNCE

Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Eğitimi Anabilim Dalı,
Kayseri/Türkiye.
Res. Ast., Erciyes University,
Faculty of Health Sciences,
Department of Nursing Education,
Kayseri/Türkiye.

elifkocaagalar1@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9623-5335

Duygu Ceren GÜNGÖR

Arş. Gör., Ege Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi,
Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı,
İzmir/Türkiye.
Res. Ast., Ege University,
Faculty of Nursing
Department of Nursing Education,
İzmir/Türkiye.

duygucerenmasa@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3614-7835

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1334253

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 01.08.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 25.01.2024

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Kocaağalar Akince, E., & Güngör, D. C. (2024). Hemşirelik Eğitimi Üzerine 2000-2023 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri: Bir İçerik Analizi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 6(14), 23-37.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

intihal.net

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>

mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışmada, hemşirelik eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından eğilimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Ulusal Tez Merkezi veri tabanında, 2000-2023 yılları arasında yayınlanmış olan lisansüstü tezler "Hemşirelik Eğitimi" ve "Nurse Education" anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Veri tabanından, 54 teze ulaşılmıştır. Araştırmada dahil edilme kriterlerini karşılayan 45 lisansüstü tez değerlendirilmeye alınmış ve betimsel içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Dahil edilen araştırmaların %53,4'ü yüksek lisans, %46,6'sı ise doktora tezi olup, en çok araştırma 2019 yılında yapılmıştır. Hemşirelik eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerde; %47'sinde en çok ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanıldığı, yayın dillerinin ise tamamının Türkçe olduğu saptanmıştır. Lisansüstü tezlerin çoğunluğu erişime açıktır. Türkiye genelinde tüm üniversiteler kapsama alındığında az sayıda üniversitede hemşirelik eğitimi konusunun çalışıldığı, üniversiteler arasında ise en çok %8,88 Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde konu alanında çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca en sık kullanılan anahtar kelimenin ise "hemşirelik eğitimi" olduğu saptanmıştır. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin sınırlı sayıda olduğu görülmüş olup, bunun artırılması hemşirelik eğitiminin geleceği açısından oldukça önem taşımaktadır. Gelecekte planlanan araştırmalarda tema, araştırma deseni seçiminde çalışma bulgularının hemşirelik eğitimi alanında üretilmek istenen bilimsel bilgi açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, sınırlı sayıda araştırma olması nedeniyle hemşirelik eğitimi araştırmalarının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Eğitimi, İçerik Analizi, Lisansüstü Tez

Abstract: This study, it is aimed to reveal the tendencies of postgraduate theses on nursing education in terms of different variables. The document analysis method, which is one of the qualitative research designs, was used in the study. Postgraduate theses published between 2000-2023 in the database of the National Thesis Center were searched using the keywords "Nursing Education" and "Nurse Education". From the database, 54 theses were reached. 45 postgraduate theses that met the inclusion criteria in the research were evaluated and analyzed by the descriptive content analysis method. 53.4% of the included research is master's and 46.6% are doctoral dissertations, and most research was done in 2019. In postgraduate theses on nursing education; It was determined that the experimental design with the pretest posttest control group was used mostly in 47%, and the publication languages were all Turkish. The majority of postgraduate theses are open to access. When all universities in Turkey are taken into account, it is seen that the subject of nursing education is studied in a small number of universities, while the most 8,88% of universities are studied in the field of Ege University, Istanbul University, Marmara University, and Hacettepe University. In addition, it was determined that the most frequently used keyword was "nursing education". It has been determined that the number of postgraduate theses on nursing education is not at the desired level, and increasing this is very important for the future of nursing education. In choosing the theme and research design in future research planned; considering the findings of this study will be guiding in terms of the scientific knowledge desired to be produced in the field of nursing education. However, due to the limited number of studies, it is recommended to support and disseminate nursing education research.

Key Words: Content Analysis, Nursing Education, Postgraduate Thesis

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler hemşirelik mesleğini de etkilemekte, bu kapsamda hemşirenin rolleri de değişmektedir. İnsanın gereksinimlerinden doğan ve birey, aile ve topluma verilen bütüncül bir sağlık hizmeti olan hemşireliğin işlev ve rolleri tüm değişimlere rağmen özünü koruyarak, kuramsal-bilimsel bilgi temelli bakım yöntemlerini geliştirme ve her alanda

uygulamaya geçirme sorumluluğu ile çağdaş meslek kapsamında ilerlemesini sürdürmektedir (Taylan, Alan ve Kadioğlu, 2012; Gedük, 2018). Hemşirelik mesleği bu değişimlerle beraber özerk, çeşitli ortamlarda iş tanımları olan, toplumsal sorumluluklarda rol alan ve sadece hastalığa odaklanmış bir meslek olmaktan çıkarak sağlığa odaklanmış bir meslek haline gelmiştir. Aynı zamanda hastayı bir bütün olarak ele alan hemşirelik mesleği hastayla olan iletişimi açısından da önemli gelişmeler kaydetmiş, hastayla iş birliği yapan, hastanın kararlarını önemseyen ve saygı duyan bir meslek haline dönüşmüştür (Griffin, 1993; Karadağ ve Taşçı, 2005; Birol, 2013).

Hemşireliğin modern hemşirelik rolleri bakım verici, eğitici, araştırmacı, yönetici, karar verici, savunucu, iletişim ve koordinatörlük, rehabilite edici, rahatlatıcı, tedavi edici, kariyer geliştirici, özerk ve sorumluluk sahibi olma rolü ve danışman rolü olarak ele alınabilir. Birey, aile ve toplumun fizyolojik ve ruhsal gereksinimlerini bütüncül bir yaklaşımla karşılamak hemşirenin temel sorumluluğudur. Bu bağlamda hemşirelik mesleğinin rol ve işlevleri her yönden dikkate alınması ve üzerinde durulması gereken önemli bir konudur (Gedük, 2018). Hemşirenin ele aldığı hasta/birey ve ailesinin sağlığına ve gereksinimine yönelik bilgi eksikliklerinin neler olduğunu belirlemek, hastanın/bireyin sağlığını koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirmeye yönelik doğru sağlık davranışları kazandırma amacıyla eğitimler planlamak ve uygulamak eğitimci rolünün bir parçasıdır (Velioğlu, 1999). Hemşire eğitimci rolü ile aynı zamanda topluma da bilgi aktarmaktadır. Verdiği sağlık eğitimlerinin içeriğini düzenlemek, eğitimde kullanacağı yöntemi ve tekniği seçmek, sonrasında eğitimi değerlendirmek bu rolün birer parçasıdır. Hemşire aynı zamanda meslektaşlarının, öğrenci hemşirelerin, ekip olarak çalıştığı diğer sağlık meslek mensuplarının eğitiminden de sorumlu olmakla birlikte, bu eğitimleri planlamadan verebildiği gibi, hizmet içi eğitim programları kapsamında planlayarak da verebilmektedir.

Literatür Türkçe olarak incelendiğinde hemşirelik ile ilgili tezlerin incelendiği çalışmaların olduğu ve sistematik derleme ya da bibliyometrik çalışma olarak yayınlandığı (Yılmaz vd., 2017; Yılmaz ve Güven, 2021; Yorulmaz, & Karadeniz, 2021; Akpınar ve Özcan, 2022; Açar ve Kızıltan, 2023; Türk, Yılmaz, Kuşuoğlu ve Avcı, 2023) görülmüştür. Hemşirelik eğitimi konu alan içerik analizi çalışmasına literatürde rastlanmamıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu çalışmada, hemşirelik eğitimi üzerine yapılan çalışmaların araştırma konusu, anahtar kelimeleri, yöntemleri, erişilebilirlik açısından incelenmesi ve varsa eksikliklerinin ortaya çıkarılması adına içerik analizine başvurulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, hemşirelik eğitimi konulu araştırmalar için, araştırma alanının belirlenmesinde önemli veriler sağlayacağı, mevcut çalışmaların bütüncül olarak incelenmesi adına literatüre katkı sağlayacağı, gelecekte yapılacak hemşirelik eğitimi konulu araştırmalara yol haritası oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, hemşirelik eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından eğilimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda, şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin türlerine ve yayın yıllarına göre dağılımları nasıldır?
2. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin yazım diline göre dağılımları nasıldır?
3. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin erişilebilirliklerine göre dağılımları nasıldır?
4. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımları nasıldır?
5. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin üniversite ve üniversite statülerine göre dağılımları nasıldır?
6. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımları nasıldır?
7. Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin anahtar kelimelere göre dağılımları nasıldır?

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler betimsel içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Doküman incelemesi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doküman incelemesi yöntemi, araştırılan konuya ait yazılı veri setini oluşturan dokümanların elde edilmesi ve analizi olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2019). Betimsel içerik analizinde, belirli bir konu alanında gerçekleştirilen çalışmaların eğilimlerini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007; Büyüköztürk vd., 2016). Yüksek lisans ve doktora tezlerinde doküman incelemesi yöntemine sıklıkla başvurulmaktadır (Patton, 2014; Sönmez ve Alacapınar, 2019). Bu nedenlerle bu çalışmanın amacı doğrultusunda, doküman incelemesi yöntemi kullanılmış ve araştırma konusunu yansıtan lisansüstü tezler incelenmiştir.

Veri Setinin Oluşturulması

Bu çalışmada, veri kaynakları "Ulusal Tez Merkezi" konu kapsamında taranarak elde edilmiştir. Bu veri kaynaklarında Ocak 2000- Haziran 2023 tarihleri arasında yayımlanan araştırmalar incelenmiştir. Örneklem seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmada kullanılan amaçlı örnekleme yönteminde; araştırmanın amacına yönelik olarak araştırmacıya yardımcı olabilecek ve araştırma sorularını en iyi yanıt sağlayacak gerekli ölçütleri karşılayan veya gerekli

özelliklere sahip olan kişi, olay veya dokümanların tercih edildiği yöntem olarak bilinmektedir (Büyüköztürk vd., 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu nedenle Ulusal Tez Merkezinde yayımlanan lisansüstü tezler amaçlı örnekleme uygun olarak zengin bilgi içeriğine sahip olduğu düşünülerek, çalışmanın örneklemini oluşturma sürecinde bu veri tabanından yararlanılmıştır. Veri tabanında "hemşirelik eğitimi" ve "nurse education" anahtar kelimelerini kapsayan araştırmaların başlıkları, özetleri ve içerikleri; dâhil edilme ve dışlanma kriterleri yönünden değerlendirilmiştir.

Dâhil Edilme ve Dışlanma Kriterleri

Çalışmaya, Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanan nitel, deneysel, yarı deneysel tezler dahil edilmiştir. Dili Türkçe veya İngilizce olmayan, vaka/olgu çalışmaları, derleme/sistemik derleme, tam metnine ulaşamayan araştırmalar dışlanmıştır. Tarama sonucu 54 veriye ulaşılmıştır. Araştırmalar başlık ve özet uygunluğu ve belirtilen dâhil edilme ve dışlanma kriterleri yönünden incelenmiş, 45 araştırma seçilmiştir. Verilerin 21'i doktora ve 24'ü yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından eş zamanlı olarak inceleme gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar arasındaki güvenilirliği sağlamak için tüm verinin %10'u olan 5 araştırma rastgele seçilmiş, araştırmacı tarafından dâhil edilme kriterleri açısından incelenmiştir. İki değerlendirme arasında %100'lük bir uyum olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizinde betimsel içerik analizinden yararlanılmıştır. Betimsel içerik analizi, önceden belirlenmiş sınıflamaya dayalı bir metinde incelenen mesaj, konu veya durumun birimlere bölünmesi birimlerin ise belirli ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Mayring, 2004; Büyüköztürk vd., 2016). Kategoriler ve alt kategorilerin belirlenmesinde, araştırmanın amacı ve alt amaçlarında sunulan başlıklardan yararlanılmıştır. Veriler, Microsoft Excel dosyasına belirlenen kategoriler doğrultusunda kodlanmıştır. Excel programında özet tablolar kullanılarak veri analizleri yapılmıştır. Kodlamalarda araştırmalarda sunulan veriler doğrudan alınmıştır. Kodlamalar sonucunda araştırmanın veri seti oluşturulmuştur. Ayrıca kategorilerin ayrı ayrı frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma, doküman incelemesi çalışması olması nedeniyle literatürde yayınlanan araştırmalara dayalı olarak yapılmış olup, doğrudan insan ve/veya hayvanlar üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, araştırma için etik kurul onayı alınması gerekmemektedir. Çalışmamız Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

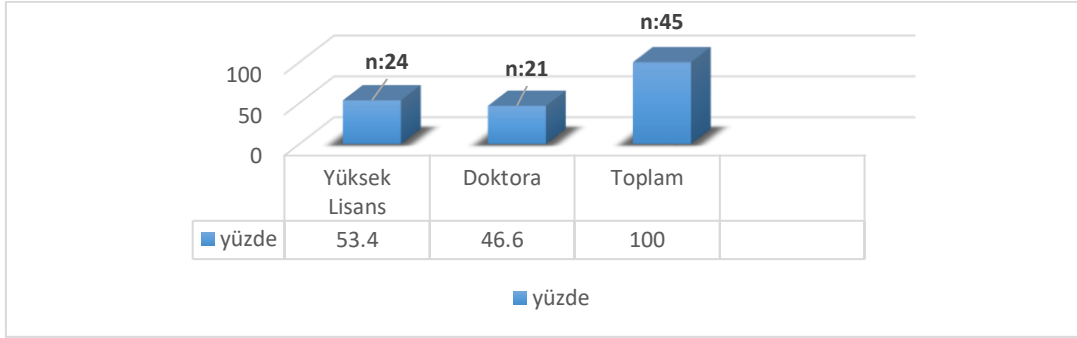
BULGULAR

Araştırmanın amacına yönelik olarak kategorik analizler doğrultusunda, alt amaçlara ilişkin elde edilen bulgular, tablolar ve şekiller halinde sunulmuştur.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yayım Türüne Göre Dağılımları

Lisansüstü tezlerin yayım türlerine göre dağılımları Grafik 1’de verilmiştir.

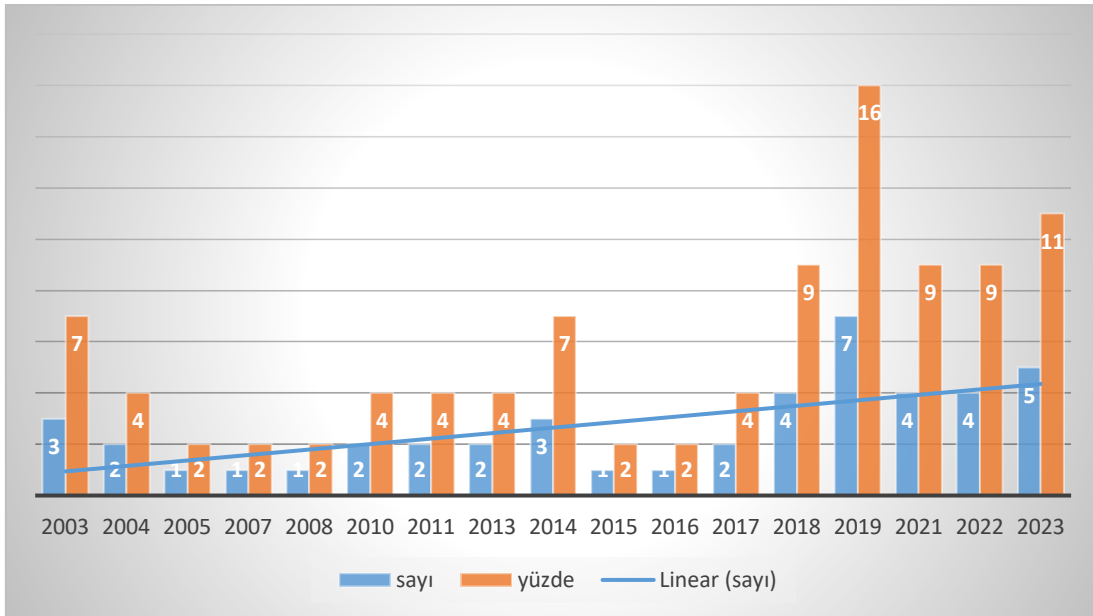
Grafik 1. Lisansüstü tezlerin yayım türlerine göre dağılımı

Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan tarama sonucunda 2000-2023 yılları arasında hemşirelik eğitimi konulu 45 yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılmıştır. Grafik 1’e göre lisansüstü tezlerin 24’ü yüksek lisans, 21’i ise doktora tezi olarak belirlenmiştir.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yayım Yıllarına Göre Dağılımları

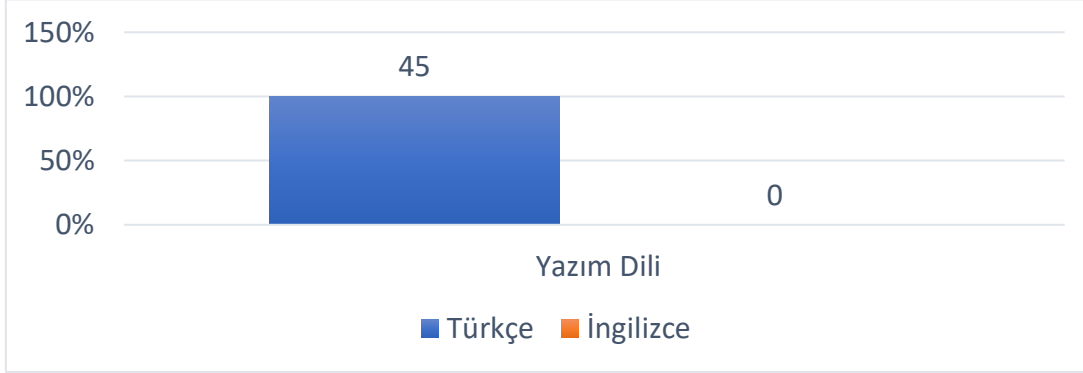
Grafik 2. Lisansüstü tezlerin yayım yılları

Grafik 2'ye göre hemşirelik eğitimi konulu yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde; en çok tezin (%16, n:7) 2019 yılında yapıldığı, en az (%2, n:1) ise 2005, 2007, 2008, 2015, 2016 yıllarında yapıldığı saptanmıştır.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Dillerine Göre Dağılımları

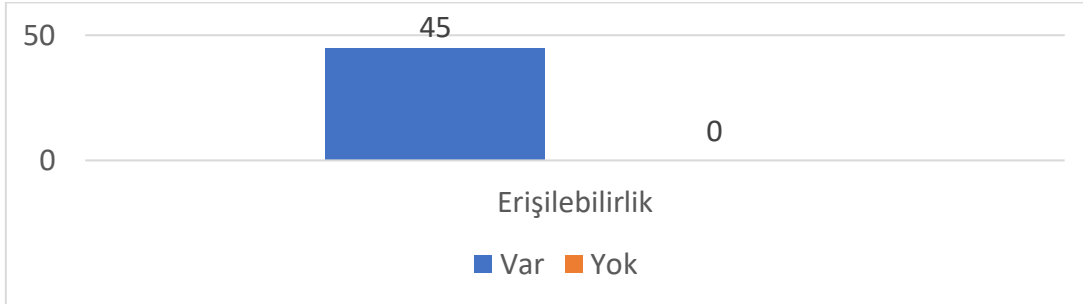
Grafik 3. Lisansüstü tezlerin yazım dilleri

Grafik 3'e göre hemşirelik eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yazım dilleri incelendiğinde, tüm tezlerin Türkçe dilinde yayımlandığı görülmektedir.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Erişilebilirliklerine Göre Dağılımları

Grafik 4. Lisansüstü tezlerin erişilebilirlik durumu

Yapılan lisansüstü tezlerin erişilebilirlik durumuna ait veriler Grafik 4'te verilmiştir. Hemşirelik eğitimi alanında yapılan tezlerin erişilebilirlik durumları incelendiğinde, tüm tezlere erişme izni bulunduğu görülmektedir.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımları

Tablo 1. Lisansüstü tezlerin konu dağılımları

Konu	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	f	%
Hemşirelik	13	9	22	48,88
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları; Hemşirelik	2	2	4	8,88

Eğitim ve Öğretim; Hemşirelik	3	6	9	20
Göğüs Hastalıkları; Halk Sağlığı; Hemşirelik	0	1	1	2,22
Anatomi	1	0	1	2,22
Halk Sağlığı; Hemşirelik	1	1	2	4,44
Deontoloji ve Tıp Tarihi	0	1	1	2,22
Hemşirelik; Sağlık Eğitimi; Üroloji	1	0	1	2,22
Hemşirelik; Kardiyoloji	1	0	1	2,22
Hemşirelik; Psikiyatri	1	0	1	2,22
Hemşirelik; Onkoloji	1	0	1	2,22
Hemşirelik; Kardiyoloji; Sağlık Eğitimi	0	1	1	2,22

Yapılan tezlerin konularına ait veriler Tablo 1’de verilmiştir. Lisansüstü tezlerin çoğunlukla hemşirelik (%48,88, n:22), hemşirelikte eğitim ve öğretim (%20, n:9), hemşirelikte çocuk sağlığı ve hastalıkları (%8,88, n:2) konuları ile ilgili yapıldıkları görülmektedir (Tablo 1).

Hemşirelik Eğitimine İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Üniversite ve Üniversite Statülerine Göre Dağılımları

Lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversitelere ve üniversitelerin statülerine ait veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü tezlerin üniversite ve üniversite statüleri

ÜNİVERSİTE	f	%	STATÜ
On dokuz Mayıs Üniversitesi	3	6,66	Devlet
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	4,44	Devlet
Ege Üniversitesi	4	8,88	Devlet
Selçuk Üniversitesi	2	2,22	Devlet
Hacettepe Üniversitesi	4	8,88	Devlet
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Atatürk Üniversitesi	3	6,66	Devlet
Trakya Üniversitesi	1	2,22	Devlet
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	1	2,22	Devlet
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	2,22	Devlet
İstanbul Üniversitesi	4	8,88	Devlet
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	2,22	Devlet
İnönü Üniversitesi	1	2,22	Devlet

Marmara Üniversitesi	4	8,88	Devlet
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	4,44	Devlet
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Gaziantep Üniversitesi	1	2,22	Devlet
GATA	2	4,44	Devlet
Harran Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Çukurova Üniversitesi	1	2,22	Devlet
Yeditepe Üniversitesi	1	2,22	Özel
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1	2,22	Özel

Hemşirelik eğitimi konulu lisansüstü tezlerinin yapıldığı üniversiteler incelendiğinde; en çok tezin Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde (%8,88, n:4) yapıldığı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nin (%6,66, n:3) takip ettiği görülmektedir. Aynı zamanda 43 tezin yapıldığı üniversitenin devlet üniversitesi, iki tezin ise özel üniversite yapıldığı belirlenmiştir.

Hemşirelik Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımları

Grafik 5. Lisansüstü tezlerin araştırma desenleri

Eğitimi/Öğretimi Anabilim Dalı'nın artması hem de bu anabilim dallarında alanlarında uzman öğretim elemanlarının olması ile hemşirelik eğitimi konusunda yapılacak lisansüstü tezlerin ve araştırmaların sayıca artış sağlayacağı düşünülmektedir.

Hemşirelik eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin yazım dilleri incelendiğinde tamamının Türkçe dilinde yazıldığı belirlenmiştir. Bu bulgu için üniversitelerde verilen hemşirelik eğitimi dilinin genellikle Türkçe olmasından kaynaklandığı yorumu yapılabilir. Türkiye'de bulunan hemşirelik bölümü veya fakültelerinin çoğunun eğitim dili Türkçe olup (<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>), yapılan çalışmalarda dil genel olarak Türkçe olarak kullanılmaktadır. Lisansüstü tezlerin erişilebilirlik durumları incelendiğinde yalnızca üç teze erişim izni verilmediği görülmektedir. Bu bulgu elde edilen bilimsel bilgilerin paylaşımına açıldığını göstermektedir. Lisansüstü tezlerin konuları incelendiğinde en çok "hemşirelik" konusunda yayın yapıldığı ve bunu "eğitim ve öğretim; hemşirelik" konusunun takip ettiği görülmektedir. Çalışma hemşirelik eğitimi konusu göz önünde bulundurularak incelendiğinden dolayı bu sonuca varılması beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte yapılan tezler hemşireliğin diğer alanları ile ilişkilendirilmiştir. Lisansüstü tezlerin 25 farklı üniversitede yapıldığı; bu üniversitelerin ikisinin özel üniversite statüsünde yer aldığı, diğer üniversitelerin ise devlet üniversitesi statüsünde yer aldığı sonucuna varılmıştır. Türkiye'de 2023 yılı itibarıyla toplamda 208 üniversite olduğu (<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>), varılan sonucunda %12,01'e tekabül ettiği görülmektedir. Bu sonucun yetersiz olduğu, farklı üniversitelerde hemşirelik eğitimi konulu tezlerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin en çok Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde yürütüldüğü belirlenmiştir. Yapılan lisansüstü tezlerin araştırma türleri incelendiğinde en çok ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanıldığı, tanımlayıcı yöntemin takip ettiği görülmektedir. Genellikle hemşirenin eğitimci rolüne yönelik yapılan çalışmalar seçilen örneklem grubuna eğitim vermeyi, bu eğitimi vermeden önceki bilgi düzeyleri ile eğitimi verdikten sonraki bilgi düzeylerini ölçmeyi amaçladığından dolayı ön test son test kontrol gruplu deneysel desen yönteminin ilk sırada yer alması normal olarak değerlendirilebilir. Yapılan lisansüstü tezlerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde en çok hemşirelik eğitimi anahtar kelimesinin geçtiği, bunu hemşirelik, eğitim ve yaşam kalitesi kelimelerinin takip ettiği görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ulaşılan araştırmaların içerik analizi yapıldığında, zaman içinde hemşirelik eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tez sayısında artış olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda en çok ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanıldığı, yayın dillerinin ise tamamının Türkçe olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlerin çoğu erişime açıktır. Türkiye genelinde tüm üniversiteler kapsama alındığında az sayıda üniversitede hemşirelik eğitimi konusunun çalışıldığı, üniversiteler arasında ise en çok Ege Üniversitesi, İstanbul

Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde konu alanının çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca en sık kullanılan anahtar kelimenin ise "hemşirelik eğitimi" olduğu saptanmıştır.

Bu doğrultuda hemşirelik bölümünün bulunduğu her üniversitede Hemşirelik eğitimi/öğretimi anabilim dalının bulunması, bu anabilim dalında uzmanlığını ve doktorasını almış öğretim elemanlarının olması hemşirelik eğitimi konusu kapsamında yapılacak olan tezlerin ve araştırmaların sayılarını artıracaktır. Ayrıca diğer hemşirelik anabilim dalları ile de iş birliği içinde çalışılmasını sağlayarak çeşitliliğin artmasına, yirmi birinci yüzyıl yeterlikleri çerçevesinde hemşirelik eğitiminin verilmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağar, A., & Kızıltan, B. (2023). İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Yapılmış Hemşirelik Konulu Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2002-2022). *Sağlık Bilimleri ve Klinik Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
- Akpınar, H., & Özcan, F. (2022). Türkiye'de Manevi Bakımla İlgili Hemşirelik Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi: Sistemik Derleme¹. *Sağlık Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar VII*, 65.
- Biröl, L. (2013). Hemşirelik süreci: Hemşirelik bakımında sistemik yaklaşım. 10. Baskı, İzmir: Etki Matbaacılık Yayıncılık.
- Büyüköztürk, S., Çakmak, E., Akgün, O., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri (22. Baskı). Pegem Akademi.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). Research methods in education (6. Baskı). Oxon: Routledge.
- Gedük, E. A. (2018). Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 253-258.
- Griffin, A. (1993). Holism in nursing: its meaning and value. *British Journal of Nursing*, 2(6), 310-312. doi.org/10.12968/bjon.1993.2.6.310
- Karadağ, S., & Taşçı, S. (2005). Hemşirelik bakımı ve bakımı etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14: 13-21. 11.
- Mayring, P. (2004). Qualitative Content Analysis. A Companion To Qualitative Research, 1(2), 159-176.
- Patton, M. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (Çeviren: M. Bütün ve S. B. Demir). Pegem Akademi.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2019). Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Anı Yayıncılık.
- Taylan, S., Alan, S., & Kadioğlu, S. (2012). Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(3), 66-74.
- Türk, G., Yılmaz, M., Kuşuoğlu, S., & Avcı, Ö. (2023). Hemşirelik ve Pediatri Hemşireliğinde Etik: Ulusal Hemşirelik Tezleri Kapsamında Sistemik Derleme. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 40-57.
- Özkan, U. B. (2019). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi. Pegem Akademi.
- Velioğlu, P. (1999). Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. İstanbul: Alaş Ofset.
- Yılmaz, Ş., & Güven, G. Ö. (2021). Türkiye'de Hemşirelik Tarihi ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 11(3), 605-611.

- Yılmaz, A., Yazgan, E. Ö., Dur, B. Salman, F., & Demir, A. (2017). Türkiye’de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayın olma durumu: Bibliyometrik çalışma 1977-2016. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(3), 34-44.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınları.
- Yorulmaz, D. S., & Karadeniz, H. (2021). Türkiye’de 2000-2020 Yılları Arasında Hemşirelik Alanında Afet Konusunda Yapılan Tezlerin İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 13(4).
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2023). Türkiye’deki tüm üniversitelerin listesi. (Erişim Tarihi: 09.06.2023). <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>.
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2023). Anabilim Dalı İsmine Göre Öğretim Elemanı Sayıları Raporu. (Erişim Tarihi: 31.10.2023) <https://istatistik.yok.gov.tr/>.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler hemşirelik mesleğini de etkilemekte, bu kapsamda hemşirenin rolleri de değişmektedir. İnsanın gereksinimlerinden doğan ve birey, aile ve topluma verilen bütüncül bir sağlık hizmeti olan hemşireliğin işlev ve rolleri tüm değişimlere rağmen özünü koruyarak, kuramsal-bilimsel bilgi temelli bakım yöntemlerini geliştirme ve her alanda uygulamaya geçirme sorumluluğu ile çağdaş meslek kapsamında ilerlemesini sürdürmektedir (Taylan, Alan ve Kadioğlu, 2012; Gedük, 2018). Hemşireliğin modern hemşirelik rolleri bakım verici, eğitici, araştırmacı, yönetici, karar verici, savunucu, iletişim ve koordinatörlük, rehabilite edici, rahatlatıcı, tedavi edici, kariyer geliştirici, özerk ve sorumluluk sahibi olma rolü ve danışman rolü olarak ele alınabilir. Birey, aile ve toplumun fizyolojik ve ruhsal gereksinimlerini bütüncül bir yaklaşımla karşılamak hemşirenin temel sorumluluğudur. Bu bağlamda hemşirelik mesleğinin rol ve işlevleri her yönden dikkate alınması ve üzerinde durulması gereken önemli bir konudur (Gedük, 2018). Hemşirenin ele aldığı hasta/birey ve ailesinin sağlığına ve gereksinimine yönelik bilgi eksikliklerinin neler olduğunu belirlemek, hastanın/bireyin sağlığını koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirmeye yönelik doğru sağlık davranışları kazandırma amacıyla eğitimler planlamak ve uygulamak eğitimci rolünün bir parçasıdır (Veliöğlu, 1999). Hemşire meslektaşlarının, öğrenci hemşirelerin, ekip olarak çalıştığı diğer sağlık meslek mensuplarının eğitiminden de sorumlu olmakla birlikte, bu eğitimleri planlamadan verebildiği gibi, hizmet içi eğitim programları kapsamında planlayarak da verebilmektedir. Çalışmada hemşirenin eğitimci rolü kapsamında 2000-2023 yılları arasında Türkiye’de yapılan hemşirelik eğitimi konulu tez çalışmalarının bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler betimsel içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Veri kaynakları “Ulusal Tez Merkezi” konu kapsamında taranarak elde edilmiştir. Bu veri kaynaklarında Ocak 2000- Haziran 2023 tarihleri arasında yayımlanan araştırmalar incelenmiştir. Örneklem seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri tabanında “hemşirelik eğitimi” ve “nurse education” anahtar kelimelerini kapsayan araştırmaların başlıkları, özetleri ve içerikleri değerlendirilmiştir. Çalışmaya, Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanan nitel, deneysel, yarı deneysel tezler dahil edilmiştir. Dili Türkçe veya İngilizce olmayan, vaka/olgu çalışmaları, derleme/sistemik derleme, tam metnine ulaşılamayan araştırmalar dışlanmıştır. Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan tarama sonucunda 54 veriye ulaşılmıştır. Dahil edilme ve dışlanma kriterleri yönünden incelenerek 2000-2023 yılları arasında hemşirelik eğitimi konulu 45 yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlerin 24’ü yüksek lisans, 21’i ise doktora tezi olarak belirlenmiştir. Hemşirelik eğitimi konulu yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde; en çok tezin (%16, n:7) 2019 yılında yapıldığı, en az (%2, n:1) ise 2005, 2007, 2008, 2015, 2016 yıllarında yapıldığı saptanmıştır. Tüm tezlerin Türkçe dilinde yayımlandığı; erişilebilirlik durumları incelendiğinde, tüm tezlere erişme izni bulunduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin çoğunlukla hemşirelik (%48,88, n:22), hemşirelikte eğitim ve öğretim (%20, n:9), hemşirelikte çocuk sağlığı ve hastalıkları (%8,88, n:2) konuları ile ilgili yapıldıkları görülmektedir. En çok tezin Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi’nde (%8,88, n:4) yapıldığı,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nin (%6,66, n:3) takip ettiği görülmektedir. Aynı zamanda 43 tezin yapıldığı üniversitenin devlet üniversitesi, iki tezin ise özel üniversite yapıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin araştırma desenleri incelendiğinde; en çok ön test son test kontrol gruplu deneysel (%47, n:21) desen kullanıldığı, çoğunlukla ise tanımlayıcı (%16, n:7) ve metodolojik, tanımlayıcı ilişkisel (%11, n:5) desen kullanıldığı görülmektedir. Anahtar kelimelere ait kelime bulutu incelendiğinde; en çok hemşirelik eğitimi anahtar kelimesinin yer aldığı, hemşirelik, eğitim ve yaşam kalitesi kelimelerinin takip ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda hemşirelik bölümünün bulunduğu her üniversitede Hemşirelik eğitimi/öğretimi anabilim dalının bulunması, bu anabilim dalında uzmanlığını ve doktorasını almış öğretim elemanlarının olması hemşirelik eğitimi konusu kapsamında yapılacak olan tezlerin ve araştırmaların sayılarını artıracaktır. Ayrıca diğer hemşirelik anabilim dalları ile de iş birliği içinde çalışılmasını sağlayarak çeşitliliğin artmasına, yirmi birinci yüzyıl yeterlikleri çerçevesinde hemşirelik eğitiminin verilmesine katkıda bulunacaktır.

EXTENDED ABSTRACT: Developments in the field of science and technology also affect the nursing profession, and in this context, the roles of the nurse are also changing. The functions and roles of nursing, which is a holistic health service arising from human needs and provided to the individual, family and society, maintains its essence despite all changes and continues to progress within the scope of the contemporary profession with the responsibility of developing theoretical-scientific knowledge-based care methods and implementing them in every field (Taylan, Alan and Kadioğlu, 2012; Gedük, 2018). The modern nursing roles of nursing can be considered as caregiver, educator, researcher, manager, decision-maker, advocate, communication and coordinator, rehabilitator, comforter, therapeutic, career developer, autonomous and responsible role, and consultant role. It is the nurse's basic responsibility to meet the physiological and spiritual needs of the individual, family and society with a holistic approach. In this context, the roles and functions of the nursing profession are an important issue that should be taken into consideration and emphasized in every aspect (Gedük, 2018). It is a part of the educator's role to determine what the nurse's knowledge deficiencies are regarding the health and needs of the patient/individual and his family, and to plan and implement training in order to provide the patient/individual with correct health behaviors to protect and improve his health and cure him in case of illness (Veliöğlu, 1999). Although it is also responsible for the training of nurse colleagues, student nurses, and other healthcare professionals with whom it works as a team, it can provide these trainings without planning or by planning them within the scope of in-service training programs. The aim of the study is to examine the thesis studies on nursing education conducted in Turkey between 2000 and 2023 within the scope of the nurse's role as educator, using the bibliometric analysis method. In this study, the document review method, one of the qualitative research designs, was used. The data were analyzed using the descriptive content analysis method. Data sources were obtained by scanning the "National Thesis Center" within the scope of the subject. Studies published between January 2000 and June 2023 were examined in these data sources. Purposive sampling method was used in sample selection. The titles, abstracts and contents of the studies covering the keywords "nursing education" and "nurse education" were evaluated in the database. Qualitative, experimental and semi-experimental theses published in Turkish and English were included in the study. Studies whose language was not Turkish or English, case/case studies, review/systematic review, and studies whose full text could not be accessed were excluded. As a result of the screening conducted at the National Thesis Center, 54 data were obtained. By examining the inclusion and exclusion criteria, 45 master's and doctoral theses on nursing education between 2000 and 2023 were reached. 24 of the postgraduate theses were determined as master's theses and 21 were determined as doctoral theses. When the distribution of theses on nursing education is examined by years; It was determined that the most theses (16%, n:7) were made in 2019, and the least (2%, n:1) were made in 2005, 2007, 2008, 2015, 2016. All theses were published in Turkish; When the accessibility status is examined, it is seen that all theses are allowed to be accessed. It is seen that postgraduate theses are mostly about

nursing (48.88%, n:22), education and training in nursing (20%, n:9), and child health and diseases in nursing (8.88%, n:2). It is seen that the most theses were made at Ege University, Hacettepe University, Marmara University and Istanbul University (8.88%, n:4), followed by Ondokuz Mayıs University and Atatürk University (6.66%, n:3). At the same time, it was determined that the university where 43 theses were made was a state university and two theses were made a private university. When the research designs of graduate theses are examined; It is seen that pre-test post-test control group experimental (47%, n:21) design is mostly used, while mostly descriptive (16%, n:7) and methodological, descriptive relational (11%, n:5) designs are used. When the word cloud of keywords is examined; It is seen that the keyword nursing education is the most frequently used keyword, followed by the words nursing, education and quality of life. In this regard, the presence of a nursing education/training department in every university where there is a nursing department and the presence of faculty members who have specialized and received their doctorates in this department will increase the number of theses and researches to be conducted within the scope of nursing education. In addition, it will contribute to increasing diversity and providing nursing education within the framework of twenty-first century competencies by ensuring collaboration with other nursing departments.